

Spis treści

Wstęp str. 4

I *Uwagi wstępne – przyjazd do rosyjskiej Polski* str. 7

Podział niegdyś niepodległego Królestwa Polskiego na rosyjską, austriacką oraz pruską Polskę • Jego przyczyny • Jego skutki • Niezłomna walka Polaków • Powody, dla których autor przybył do Polski • Podróż do tejsze z hrabią Bispingiem • *Koenigsberg* (Królewiec) • Wilno • Kozacy w Wilnie • Grodno • Most pontonowy przez Niemen • Podróż do Werejek

II *Życie rodzinne* str. 23

Werejki • Wołkowysk • Obyczaje domowe • Gra w karty • Folwark w Werekach • Owce • Sklepy we wsi i dom • Kościół we wsi • Goście w Werekach • Towarzystwo w Wołkowysku • Język francuski i język angielski • Dom i folwark w Massalanach • Niebezpieczna podróż do Popławców • Łowienie ryb na jeziorze

III *Życie rodzinne – ciąg dalszy* str. 41

Powrót do Werek i Wołkowyska • Wizyta w Strubnicy • Stara i nowa rachuba czasu • Pogrzeb • Połów ryb ościeniem przy świetle ognia • Święta wielkanocne w Wołkowysku • Gazeta *The Times* • Nota lorda Russella • Żydowskie wesele i sztukmistrz • Wizyta w Wiercieliskach • Krajobraz nad Niemnem • Obraz Jana III Sobieskiego • Rozwój powstania • Prace na roli • Święto Zesłania Ducha Świętego w Wołkowysku • Inne święta

IV *Kościół prawosławny, chłopci, Żydzi* str. 57

Powody, dla których Europa Zachodnia tak niewiele wie o Kościele prawosławnym. Okoliczności, które uniemożliwiły autorowi zapoznania się z nim • Ciemnota polskich chłopów • Ich wygląd • Lenistwo i pociąg do kieliszka • Ubiór • Mycie owiec i strzyżenie • Wykorzystanie drewna brzoźowego • Targi końskie • Chłopskie chaty • Polskie i rosyjskie konie • Dochody chłopów • Produkty rolne • Produkcja whiskey • Narzędzia rolne • Eksport drewna • Żebracy • Niechęć chłopów do pracy na rzecz powstania • Rusinki • Dożynki w Werekach • Dzierżawienie ziemi przez chłopów • Sędziowie rewizyjni • Dochody służby Pośilki • Żydzi • Złe traktowanie Żydów • Żydowski szabas • Wielkie święta żydowskie • Żydowski pogrzeb • Ograbienie żydowskiego ogrodnika • Rozważania o pozycji Żydów w Polsce

V Łowy i zwierzyna łowna str. 89

Obecne utrudnienia w łowach • Ptaki łowne • Zwierzyna łowna • Ubicie wilka • Polowanie z psami • Charty i ogary • Łapanie bekasów siecią
Rosyjski zarządca lasów państwowych • Polowanie na słonki • Żurawie i bociany
Gniazdo bocianie • Bocian karmiący młode • Połów ryb • Na błysk wleczoną
za łodzią • Pierścień Polikratesa • Rosyjscy urzędnicy zadziwieni wędką
i sztucznymi muchami

VI Rosyjskie wojsko i powstanie str. 107

Umundurowanie rosyjskich żołnierzy • Szyk w marszu • Brutalność kozaków
Ułani rosyjscy • Gwardia Cesarska • Rozmowa z rosyjskimi oficerami
Groby angielskich oficerów na Krymie • Okrutne potraktowanie znajomego
autorowi polskiego arystokraty niesłusznie podejrzewanego o związki z powstaniem
Jego opłakana obecna sytuacja • Okrutne potraktowanie innego znajomego autora
Niesprawiedliwy wyrok • Napaść powstańców na wiejską posiadłość pewnego
arystokraty • Surowe postępowanie władz przeciw niemu • Spalenie wsi
Rzeź na Lubelszczyźnie • Kłopoty litewskich ziemian • Nakłanianie chłopów
do złego • Zakaz noszenia czapki polskiej • Przyjaciół autorowi ledwo uchodzi
z życiem • Oznaki żałoby noszone przez polskie damy i panów • Daremne
usiłowania władz, by położyć kres tego typu demonstracjom

VII Aresztowanie i uwięzienie w Grodnie str. 131

Planowana podróż z Grodna do Wiercieliszek • Zatrzymanie przy rogatkach
Hrabia Bisping i jego sługa rozebrani • Autor odmawia rozebrania się
Wezwanie wyższych rangą urzędników oraz oficerów policji • Niegodne
potraktowanie brytyjskiego paszportu • Autor rozebrany przez żołnierzy
Zabrany wraz z przyjacielem do więzienia • Przesłuchanie przez naczelnika
więzienia • Brud w celi • Pierwsza spędzona w niej noc • Ranek • Pierwsze
przesłuchanie przez śledczych • Wiatrówka i kosy • Żyd tłumacz • Czytanie
prywatnych listów • Odmowa prośbie o kontakt z rodziną i ambasadorem
Złe położenie autora • Pocieszenie • Sąsiad z przeciwnika • Powtórne
przesłuchanie • Autor otrzymuje pozwolenie na napisanie listów
Dalsze dochodzenie • Spacer na dziedzińcu więzienia • Opuszczenie więzienia
czwartego dnia • Warunki w innych więzieniach grodzieńskich

VIII Zwolnienie z więzienia. Kolejne wypadki.

Wyjazd z rosyjskiej Polski str. 161

Wizyta u gubernatora Skworcowa • Przyjazd trzech Anglików • Przeniesienie do domu *Chef de police* • Wypytywanie przez *Chef de police* • Strażnicy
Zjawienie się angielskich podróżników • Jak się nazywają • Ich bezcenna i ofiarna pomoc • Wdzięczność autora za oswobodzenie • Energiczne i serdeczne wsparcie ze strony lorda Napiera • Ponowne przesłuchanie przez śledczych • Baron von Howen • Niepójności zeznań nieuczciwych świadków • Koniec dochodzenia
Uwolnienie niemieckiego służącego • Rozmowa z hrabią Bispingiem
Niebezpieczne zdarzenie • Pożegnalna rozmowa z hrabią Bispingiem • Oraz innymi osobami • Wyjazd z Grodna • Przyjazd do Bonn • Próżne apele do Ministerstwa Spraw Zagranicznych • Zesłanie hrabiego Bispinga
Srogie rządy Murawjowa • Współodczuwanie z tymi, którzy są jego ofiarami

Epilog str. 199